

ฐ. รายละเอียดข้อมูลจากการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่ ณ ประเทศญี่ปุ่นจำนวน 3 ราย

จากการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่ผู้เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวแบบพำนักนานของคนญี่ปุ่นวัยเกษียณที่กรุงโตเกียว โอซาก้า และเมืองฟูกูโอกะ ผู้วิจัยได้รับทราบว่ามีรัฐบาลประเทศญี่ปุ่นได้ก่อตั้ง “มูลนิธิเพื่อการท่องเที่ยวแบบพำนักนาน” หรือที่เรียกเป็นภาษาอังกฤษว่า Long Stay Foundation ขึ้นในปี พ.ศ. 2535 โดยได้รับการอนุมัติเงินงบประมาณดำเนินการจากกระทรวงการค้าระหว่างประเทศและอุตสาหกรรมของประเทศญี่ปุ่น (Ministry of International Trade and Industry of Japan) มูลนิธิเพื่อการท่องเที่ยวแบบพำนักนานนี้มีสถานะภาพเป็นกิ่งองค์กรรัฐบาล-กึ่งมูลนิธิ หากแต่ไม่มีจุดประสงค์เพื่อการค้าหรือการหาผลกำไรแต่ประการใด

รัฐบาลประเทศญี่ปุ่นได้ก่อตั้งมูลนิธิ ๔ ดังกล่าวขึ้นเพื่อให้เป็นศูนย์กลางของการให้การสนับสนุนแก่คนญี่ปุ่นวัยเกษียณ ผู้มีความสนใจที่จะเดินทางท่องเที่ยวแบบพำนักนานในต่างแดนโดยการสมัครเป็นสมาชิกรายปี นอกจากนี้มูลนิธิฯ จะทำหน้าที่ให้ข้อมูลรายละเอียดเกี่ยวกับการพำนักนานในประเทศที่สมาชิกได้เลือกไว้แล้ว มูลนิธิ ๔ ยังมีหน้าที่จัดสัมมนาเพื่อให้ข้อมูลในรูปแบบของการปฐมนิเทศ (Orientation) และการให้คำหารือ (Counseling) แก่สมาชิกด้วย กล่าวคือ เมื่อสมาชิกเดินทางถึงประเทศเป้าหมายปลายทาง (Destination Country) ของการพำนักนานแล้ว เช่น ประเทศไทย มูลนิธิเพื่อการท่องเที่ยวแบบพำนักนานก็จะจัดสัมมนาให้แก่สมาชิกที่กรุงเทพมหานคร เชียงใหม่ หรือภูเก็ต โดยการสัมมนาดังกล่าวมุ่งเน้นที่จะลดความกระวนกระวายใจ (Anxiety) หรือความเดือดร้อนรำคาญใจของสมาชิกเกี่ยวกับการใช้ชีวิตวัยเกษียณในประเทศไทย ด้วยการให้ข้อมูลที่สำคัญและจำเป็นอย่างเพียงพอที่จะทำให้สมาชิกมีความกล้าหาญในการเผชิญชีวิตเพียงลำพังในต่างแดนได้อย่างราบรื่น ทั้งนี้ ขณะที่สมาชิกเดินทางพำนักนานในต่างแดน มูลนิธิฯ ยังให้บริการดูแลบ้านที่อยู่อาศัยของสมาชิกในประเทศญี่ปุ่นให้อยู่ในสภาพเรียบร้อยและปลอดภัยอีกด้วย

เป็นที่น่าสังเกตว่า ในช่วงระยะเวลาหลายปีที่ผ่านมาคือตั้งแต่ปี พ.ศ. 2544 มูลนิธิเพื่อการท่องเที่ยวแบบพำนักนานมิได้รับเงินงบประมาณอุดหนุนจากภาครัฐแต่ประการใด นอกจากนี้ การเลือกตั้งสภาสูงในกรุงโตเกียวที่จะมีขึ้นในเดือนกรกฎาคม พ.ศ. 2547 นั้น ปรากฏว่าประเด็นของระบบเงินบำนาญยังเป็นปัญหาที่หนักหน่วงของรัฐบาลที่จะต้องเปิดเผยนโยบายต่อสาธารณชนเนื่องจากมีคนญี่ปุ่นจำนวนมากคัดค้านระบบเงินบำนาญดังกล่าว เพราะไม่เห็นด้วยกับแนวคิดพื้นฐานของระบบ กล่าวคือ การให้คนญี่ปุ่นในวัยทำงานส่งเงินเข้ากองทุนเงินบำนาญเพื่อคนญี่ปุ่นวัยเกษียณ ในปัจจุบันนี้เริ่มมีคนญี่ปุ่นในวัยทำงานจำนวนไม่น้อยงดส่งเงินเข้ากองทุน

ดังกล่าวแล้ว เนื่องจากสังคมประเทศญี่ปุ่นมีแนวโน้มของการเป็นสังคมผู้สูงอายุในอัตราสูงอย่างรวดเร็วจึงทำให้ประเด็นเรื่องระบบเงินบำนาญเพื่อคนญี่ปุ่นวัยเกษียณกลายเป็นประเด็นสาธารณะที่น่าวิตกกังวลมากยิ่งขึ้น

สำหรับคนญี่ปุ่นวัยเกษียณแล้ว การเดินทางท่องเที่ยวแบบพำนักนานในต่างแดนถือเป็นตัวเลือก (Option) สำหรับการวางแผนการใช้ชีวิตในวัยเกษียณของตนเอง แม้คนญี่ปุ่นวัยเกษียณแต่ละคนจะมีจุดมุ่งหมายในการท่องเที่ยวแบบพำนักนานในต่างแดนที่แตกต่างกัน แต่ประเด็นสำคัญในการตัดสินใจใช้ชีวิตวัยเกษียณในต่างแดนนั้น มีสาเหตุมาจาก

1. เพื่อให้ตนเองสามารถใช้ชีวิตที่สอง (Second Life) หลังจากมีชีวิตในวัยทำงานที่ตรากตรำมาตลอดระยะเวลา 30-40 ปีได้อย่างมีความหมาย เป็นการสานฝันให้เป็นจริง (Dream Fulfillment) โดยการมีชีวิตที่ผ่อนคลายจากความตึงเครียด (Relaxed Life) ที่มีความสนุกสนาน (Fun) และที่มีความบันเทิง (Entertainment) เช่น การทำกิจกรรมที่ฆ่า ตกปลา ล่องเรือแคนู เล่นกอล์ฟและอื่นๆ ซึ่งล้วนแล้วแต่เป็นกิจกรรมที่คนญี่ปุ่นวัยเกษียณไม่มีโอกาสได้กระทำระหว่างวัยหนุ่มวัยสาว เนื่องจากต้องทุ่มเทเวลาทั้งหมดให้กับการทำงานด้วยการมีชีวิตท่ามกลางสภาพแวดล้อมที่มีแต่ความแออัด รังรีบ และมีความตึงเครียดของสังคมอยู่ตลอดเวลา อาจกล่าวได้ว่า รายได้ที่หามาได้จากการประกอบอาชีพในวัยหนุ่มสาวนั้น คนญี่ปุ่นต้องใช้จ่ายดังกล่าวหมดไปกับค่าครองชีพ จนไม่มีเงินเหลือเก็บเพียงพอที่จะทำกิจกรรมเพื่อการพักผ่อนหย่อนใจอย่างที่ควรจะเป็นแต่ประการใด นอกจากนี้ การตัดสินใจใช้ชีวิตวัยเกษียณช่วงสั้นๆ ในต่างแดนยังทำให้คนญี่ปุ่นสามารถใช้เป็นเหตุผลและข้ออ้างในการปฏิเสธข้อเสนอของบริษัทฯ หรือองค์กรที่ตนเคยทำงานอยู่ เพราะบริษัท/ องค์กรเหล่านั้นมักขอให้คนญี่ปุ่นที่เกษียณอายุแล้วช่วยทำงานเล็กๆน้อยๆให้กับ บริษัท ฯ / องค์กรต่อไป โดยได้รับค่าจ้างพอประมาณเท่านั้น

2. เพื่อเป็นการตั้งเป้าหมายใหม่ให้แก่ชีวิต (New Goal of Life) ในส่วนที่เกี่ยวกับบทบาทที่มีในสังคม (New Social Role) ที่ตนอาศัยอยู่ เนื่องจากคนญี่ปุ่นเป็นคนที่ทำงานและมีกิจกรรมในชีวิตอยู่ตลอดเวลา ดังนั้น การที่จะปล่อยให้ชีวิตว่างเปล่าไปในทันทีทันใดนั้น จะเป็นสิ่งที่ขัดต่อความเป็นคนญี่ปุ่นแล้ว ยิ่งอาจก่อให้เกิดปัญหาทางจิตใจได้โดยง่ายอีกด้วย จึงถือว่าวัยเกษียณของคนญี่ปุ่นเป็นจุดเปลี่ยนแห่งจิตวิญญาณ (Turning Point for One's Own Spirit) อย่างแท้จริง

3. เพื่อเป็นการฟื้นฟูความสัมพันธ์ระหว่างสามีและภรรยาชาวญี่ปุ่น (Marriage Relationship Renewal) เนื่องจากในสังคมญี่ปุ่นนั้น หน้าที่การงานจะมีความสำคัญเหนือสิ่งอื่นใด การทำงานมีความสำคัญเหนือครอบครัว เหนือภรรยา และเหนือสมาชิกอื่นๆ ในครอบครัว

4. เพื่อเป็นการเรียนรู้จักคนต่างชาติแบบลึกซึ้ง โดยการสัมผัสชนบทรรมนิยม ประเพณีและวัฒนธรรมของชนชาตินั้น ๆ โดยการใช้ชีวิตประจำวันร่วมกับคนท้องถิ่น เพื่อให้เวลาว่างของตนเกิดประโยชน์ในช่วงระยะเวลาประมาณ 20 ปีที่เหลืออยู่ของชีวิต

เป็นที่น่าสังเกตว่า ในอดีตที่ผ่านมาคนญี่ปุ่นวัยเกษียณนิยมเดินทางเพื่อการท่องเที่ยวแบบทำนันทนาการที่มีรัฐฮาวาย ประเทศสหรัฐอเมริกาแทบทั้งสิ้น เนื่องจากเป็นถิ่นฐานที่มีคนญี่ปุ่นอาศัยอยู่แล้วเป็นจำนวนมาก ซึ่งเหมาะกับการเป็นสังคมที่นิยมอยู่รวมกันเป็นกลุ่มเป็นก้อนของคนญี่ปุ่นได้เป็นอย่างดี หากแต่ในปัจจุบัน ประเทศเป้าหมายปลายทางของการท่องเที่ยวแบบทำนันทนาการของคนญี่ปุ่นวัยเกษียณกลับกลายเป็นประเทศออสเตรเลีย นิวซีแลนด์ และประเทศอื่นๆ ในภาคพื้นเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เช่น ประเทศมาเลเซีย ประเทศไทย และประเทศฟิลิปปินส์ เป็นต้น จากข้อมูลที่ได้จากการสอบถามเพิ่มเติมจากกลุ่มตัวอย่างในประเทศญี่ปุ่นจำนวน 103 รายและ 239 รายโดยการสอบถามเป็นรายบุคคลปรากฏว่า ประเทศไทยเป็นที่นิยมของคนญี่ปุ่นวัยเกษียณกลุ่มนี้เป็นลำดับที่ 5 โดยเป็นรองเพียงประเทศออสเตรเลีย นิวซีแลนด์ มลรัฐฮาวาย ประเทศแคนาดา โดยมีประเทศมาเลเซียตามมาเป็นอันดับที่ 6 และจากจำนวนผู้ที่เคยเดินทางมาประเทศไทยบ้างแล้วในอดีต กลุ่มตัวอย่างจะเคยเดินทางมาเพื่อการท่องเที่ยวทั่วไป (Sightseeing) ในประเทศไทย มีเพียงจำนวนน้อยที่เคยเดินทางมาเพื่อธุรกิจ และไม่ปรากฏมีกลุ่มตัวอย่างรายใดที่เคยเดินทางมาเพื่อการศึกษาต่อในประเทศไทยเลย

นอกจากนี้ ศาลาว่าการของกรุงโตเกียวยังได้จัดให้มีแผนกให้คำหารือแก่ชาวต่างชาติในกรุงโตเกียวภายใต้โครงการที่ชื่อว่า “Happy Living in Tokyo” ซึ่งจัดให้มีศูนย์ให้คำหารือ (Advisory Centre) แก่ชาวต่างชาติที่พำนักอาศัยเพื่อการศึกษาต่อหรือเพื่อการทำงานในกรุงโตเกียวอีกด้วย